

משכן אהוד

מאת הרב עמיחי כנרתי

מוסדות בית מדרש
איתמר
ישיבה גבוהה וכולל

שאלות לפרשת יתרו

"וישמע יתרו וכו' את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו" וכו' - מדוע רש"י מדגיש "מה שמועה שמע ובא"?

שמיעה יכולה להיות באופן מעשי, שמיעת האוזן, ויכולה להיות באופן של הקשבה והאזנה פנימית, שהיא זו שמעוררת את האדם ומשנה אותו לטוב. הרבה אנשים ואומות שמעו אז מעשי השם הגדולים, וכמו שרגילים לומר "נכנס באוזן אחת ויצא באוזן שניה". אבל רק יתרו "שמע" באמת מה שהיה צריך לשמוע, לקח הדברים לליבו, וזכה מתוך זה למעשה: לבוא לעם ישראל ולתת להם עצות ישרות. בספר שערי תשובה לרבינו יונה כתב על מעלת השמיעה לדברי תורה: "אמר שלמה עליו השלום "אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין". כי תהיה עבודת האוזן בשמוע אל התוכחות, ואמר "אזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין", פירוש: ראוי לשכון בין החכמים, אחרי אשר יקשיב בתוכחתם. ונאמר (ישעיה נה, ג): "הטו אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם". מכאן ניתן להסיק גם על "שמיעה" בין איש לחבירו או בין איש לאשתו וילדיו, והרבה מהויכוחים והמריבות נוצרו (או לפחות לא הפסיקו) כתוצאה מחוסר "שמיעה" אמיתית מה השני אומר.

"וישמע משה לקול חותנו, ויעש כל אשר אמר" (יח, כד) - מה החידוש וההדגשה ב"כל" אשר אמר?

משה רבינו כיבד את יתרו, ונתן לו הרגשה טובה של נתינת עצה מועילה. הרבה פעמים אנשים בגאווה קשה להם לקבל עצות מאחר, מפני שזה מראה כביכול עליונות הנותן על המקבל, ולכן משתדלים קצת לשנות מהעצה, שיראה כאילו גם הם שותפים בענין. אבל משה רבינו החכם הגדול ("שומע לעצה חכם") והענוותן הגדול ("ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה") שמח לעשות בדיוק כעצת יתרו הטובה והישרה, ולא חשש על כבודו...

לא לו דברים נפלאים זכינו במעמד הר סיני?

1. להגיע למדרגת אמונה ברורה, בלי ספקות. "הוציא כל ספק מליבנו!" (רמב"ן). אין צורך בחקירות והוכחות, עם ישראל כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ולא יהיה לך, ויש אומרים את כל עשרת הדברות.
2. לקבל התורה, שהיא "כל עיקרם של ישראל, ובשבילה נבראו שמים וארץ" (ספר החינוך). איזו הצלה ואיזו זכות! "כשהוא אומר ברוך הוא שהבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וכו' יאמר בכוונה רצויה, כאדם שכפות להשליכו לכבשן האש אשר לפניו, וניצל ונתנו לו ממשלה גדולה, ואיזו אש אוכלת כמו השקר, ואיזו ממשלה גדולה כתורת אמת. וכן יכוון כשיברך אשר בחר בנו כשעלה לספר תורה" (ראשית חכמה ע"פ פירוש החסיד ר"י יעבץ לאבות ד, ו).

משכן אהוד

שאלות לפרשת יתרו מאת הרב עמיחי כנרתי

מוסדות בית מדרש
איתמר
ישיבה גבוהה וכולל

מדוע בעשרת הדברות נמצאים גם איסורים פשוטים ומובנים לכולם, כמו "לא תרצח", "לא תגנוב"? וכי לא היינו יודעים זאת לבד מעצמנו מהצד המוסרי הפשוט?

לפי הגמרא (מכות כג, א) "רבי חנניא בן עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר: ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר", באר שם בפירוש רש"י (והוא שם מדברי חתנו ריב"ן) שנצטוונו גם בדברים פשוטים כדי להרבות לנו שכר. עוד אפשר לומר:

- א. המוסר האנושי אינו ברור, מה שלאחד פשוט לשני לא.
- ב. המוסר האנושי אינו חזק, ואינו עומד מול נסיונות ותאוות. רק אם יש מקור אלוקי הדברים חזקים בלב (ראו דברי הרבה המלבי"ם ןעוד רבים מהמפרשים על "כי אמרתי, רק אין יראת אלוקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי").
- ג. המוסר האנושי הוא מוסכם כללית, אבל אינו יכול להכריע בשאלות פרטיות, כמו האם מותר הפלת עוברים? המתת חסד? וכדומה. הוא גם הרבה פעמים מגזים ומרחם על האכזרים במקום שראוי שלא לרחם וכו'. התורה נתנה לנו יחד עם הציווי גם תושבע"פ עם כל הדקדוקים איך ראוי להכריע.
- ד. בכל ציווי פשוט כלולים גם חידושים, כמו המלבין פני חבירו ברבים כשופך דמים, ועוד.

מה פירוש הפסוק "זכור את יום השבת לקדשו"?

יום השבת אינו יום מנוחה רגיל, או יום עונג גשמי, אלא יום קדוש, עונג הנפשות! "שיהא זכרוננו בו להיות קדוש בעינינו, כמו שאמר וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד (ישעיה נח יג). והטעם, שתהא השביתה בעינינו בעבור שהוא יום קדוש, להפנות בו מעסקי המחשבות והבלי הזמנים, ולתת בו עונג לנפשנו בדרכי ה', וללכת אל החכמים ואל הנביאים לשמוע דברי ה', כמו שנאמר (מ"ב ד כג) מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת, שהיה דרכם כן" (רמב"ן). מכאן רואים חשיבות לימוד התורה בשבת, ומלבד ראשי התיבות שינה/ שולנט בשבת תענוג, גם ובעיקר שטייגן [לימוד במרץ] בשבת תענוג!